פרק ו **א בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, הַבֹּקֵר לָעֲנִיִּים, הֶבְקֵרא. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אֵינוֹ הֶפְקֵר, עַד שֶׁיַּפְקִיר אַף לָעֲשִׁירִים כַּשְּׁמִטָּהב. כָּל עָמְרֵי הַשָּׂדֶה שֶׁל קַב קַב וְאֶחָד שֶׁל אַרְבַּעַת קַבִּין וּשְׁכָחוֹ,**

פ"ו **א בית שמאי אומרים הבקר לעניים.** מי שהפקיר לעניים ולא לעשירים אין הפקר יכ"ל ופטור מן המעשר, דכתיב בלקט ופאה (ויקרא י"ט) לעני ולגר תעזוב אותם, מה תלמוד לומר תעזוב אותם למד על עזיבה מחרת דהיינו הפקר שהיא כן, מה זו לעניים ולא לעשירים אף מה שנאמר במקום אחר לעניים ולא לעשירים: **אף לעשירים כשמטה.** דכתיב (שמות כ"ג) והשביעית תשמטנה ונטשתה, מה תלמוד לומר ונטשתה, למד על נטישה אחרת דהיינו הפקר שהיא כשביעית, מה שביעית לעניים ולעשירים אף הפקר לעניים ולעשירים. ועוד י"ל דמאותם דריש שהוא מיותר. ועיין לקמן: **כשמטה.** פירש הר"ב דכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה מה תלמוד לומר ונטשתה וכו' ירושלמי. ודיה שמתי תשמטנה ונטשתה מיעוט. זה לעניים ולא לעשירים. אבל מה שנאמר במקום אחר לעניים ולעשירים. ודיה שמתי תשמטנה ונטשתה מיעוט. זה לעניים ולעשירים. אבל מה שנאמר במקום אחר לעניים ולא לעשירים: **ואחד של ארבעת קבין.** לשון הר"ם בירושלמי מפרש טעמא דב"ש שהוא יכול לחלקו לעמרים של קב קב ולעשות ממנו שורה. הואיל ועומרי השדה קטנים שמין בכל אחד ואחד כי אם קב. וכן עומרי השדה של שני קבין ואחד של ח' קבין ודיה שמתי לטעמייהו דאמרי בפרקין

פירוש המשניות להרמב"ם

פ"ו א כבר בארנו כי ההפקר אינו מחוייב במעשרות ומה שהפקיר לעניים בלבד אומרים בית שמאי שהוא הפקר ואינו מחוייב במעשר והביאו ראיה עליו מה שאמר הכתוב לעני ולגר תעזוב אותם ואמרו יש לך עזיבה אחרת שהוא לעניים ולא לעשירים. **ובה"א** אמר הכתוב בשמיטה תשמטנה מה ת"ל ונטשתה יש לך נטישה אחרת כזו. ואתה צריך לדעת כי לבית

מלאכת שלמה

פ"ו א **הבקר** כמו הפקר. ה"ר שמשון ז"ל וכן פירש גם כן הרמב"ד ז"ל ובמס' עדיות וכן בסמ"ג עשין סי' כ"ט וגם הרמ"ם ז"ל בפ' ומלו טרפות דף קמ"ג וכן ג"כ כתב הרמב"ן ז"ל בפי' החומש פ' בשלח פקוח נפשא גרוחק שהוא כמו נפשא בציית גם בפקוח נקרא תהיה לכפי' קדושים. גם המ' הר"ם שיחיליו ז"ל כ' הנקר גרסי' בציית והוי כמו הפקר וכן בלשון המקרא נקרא תהיה לדעת הרמב"ן ז"ל וכן פירש גם כן הרמב"ד ז"ל ובמס' עדיות וכן בסמ"ג עשין סי' כ"ט וגם הרמ"ם ז"ל בפ' ומלו טרפות דף קמ"ג וכן ג"כ כתב הרמב"ן ז"ל בפי' החומש פ' בשלח פקוח נפשא גרוחק שהוא כמו נפשא בציית גם בפקוח נקרא תהיה לכפי' קדושים. גם המ' הר"ם שיחיליו ז"ל כ' הנקר גרסי' בציית והוי כמו הפקר וכן בלשון המקרא נקרא ובקרין. הנקר לעניים הנקר משום דתנן בפ' הפאה ניתנת להפקר פטור מן המעשר מפרש ליה תנא דמתני' גווניה כי היכי דלהוי פטור מן המעשר. ומני לה הכא משום דתנן לעיל דיש שכחה שיש בה זכות לבעה"ב ומייתי במעשרות ולא תלה השכחה מע"ג שהיא מדה שזוכין בה עניים. תנא מגבה נמי מדה שזוכין בה עניים ללמ

י כ י ן — תפארת ישראל — י כ י ן

פ"ו **א.** מס הפקיר רק לעניים. הו"ל הפקר ופטור ממעשר. דילפינן ממתנת עניים בלקט וכו': **ב.** דבשביעית הכל מופקר גם לעשירים:

משנה ראשונה

פ"ו א **בש"א הפקר לעניים הפקר.** פי' הר"ב דילף מפאה דכתיב תעזוב ללמד על הפקר שהיא כזו. וע"ל דהיינו מדכתיב תעזוב יתירא מרי זימנא כדאמר בחולין דף קל"ד. ותע"ג דהתם דריש ליה למלתא אחריתא י"ל דמרבי הכל. ועוד י"ל מדה"ל למיכתב עזוב לשון לווי וכתב תעזוב דמשמע נמי רשות והיינו הפקר דלמו מלוה: **ובה"א אינו הפקר.** דילף ממשמטה ואמר בירושלמי הר"ם דרבי תשמטנה דשמטה מיעוטא וה"ה דרבי אותם דפאה מיעוטא. והשתיהם לריכין טעם אמאי לא דרבי ה"ם מיעוט אותם דפאה וכן ה"ה אמאי לא דרבי מיעוטא דגבי שמטה. ומיהו לב"ה י"ל דאין ה"ל דדרבי למרוייהו מיעוטי והלכך מתרוייהו ליכא למילף ומשמטה לילף משמטה להאמיר למיב במעשר עד שיפקיר לעניים ולעשירים. אבל ב"ם שכתו להקל מאי קסברי. וגראה דמשמטה לא ילפי כדאמרי לעיכא מיעוטא. אבל מפאה ילפי שפיר דאי ס"ד לאותם ממעט שאין קרוי הפקר עד שיפקיר לעניים ולעשירים ליתוק מריבויא דתעזוב וליתוק מאותם. ומסברא אמרי להאמיר עד שיפקיר אף לעשירים אלא ע"כ אותם לאו למעוטי הפקר אתי. ומיהו לאאי לאמרי התם בחולין דף קל"ד תעזוב יתירא אתי שהמפקיר כרמו וחזר ובלכו מייב בשכחה ופאה וכו' מו ליכא למימר ליתוק מתעזוב דהא מיקטרין ושמע ב"ם לית להו הך דהמפקיר כרמו וכו'. ס"ל לפילו אית להו הכא ריבויא דילדו מדכתיב תעזוב ולא עזוב כדפי' לעיל. **ואחד של ארבעת קבין.** אבל פחות מארבעה מודו ב"ם דהוי שכחה לאין בו לחלקו לארבעה עומרין לב"ם לטעמייהו דס"ל לקמן מ"ה שלשה לעניים וארבעה לבעה"ב. וב"ה ליתא להו רואין לחלקו לעולם הוי שכחה ומשמע ולאי לפילו אחד של חמשה קבין ויותר. ולפ"ז כמ"ש הר"ב בפ"ד דעדיות מ"ג דיותר מארבעה מודו ב"ה לאינו שכחה ואין טעם לזה. ולאיאי שדברי הר"ב בעדיות הם מדברי הרמב"ם שכ"כ בפ"ה ממ"ע דין י"ו וכבר תמה שם הרב משנה למלך בזה. וכתב הר"מ דה"ה חם כולם הם של שני קבין ואחד של שמונה. ולכאורה משמע ה"ה כולם של אאי אאי קב ואחד יותר משני קבין לב"ה או שני קבין לב"ם אינו שכחה אבל לקמן מ"ה כתבנו דאאי בפלוגתא דלתנא דספרי אין זה גדיש והוי שכחה.

ציונים

פ"ו א **בש"א**. ב"מ ל: עדיות פ"ד מ"ג. תוס' ב"ק כח. מנחות ע"ח: **אינו הפקר**. מיי' פ"ב מהלכות נדרים הלכה טו. טור ושו"ע חו"מ סימן רעג סעיף ה.

שינויי נוסחאות

פ"ו א **הבקר** כל"ג ג' גם נדב"ם הפקר כפ"ק ונד"ק ג' גם נדב"ה הבקר עד שיובקר בגי"ת וכ"ה בירושלמי ובעדיות שם.

ראשון לציון

פ"ו א [תוי"ט סד"ה] **הבקר פירושו כמו הפקר כו' ובש"ס החליפו בפ"א.** וע"ע תוס' מולין נט: סד"ה והכי נמי.

תום' רעק"א

פ"ו א [אות נח] [ד"ה זה שייך לעמ' הבא] **ב"ש אומרים אינו שכחה.** וה"ה אם שכח עומרים ובהם ד' קבין דזהו נלמד בק"ו דר"ג בפרקין מ"ו והכא ל"ש תשובת חכמים דלשם דהא עיקר טעמא דב"ש דאפשר לחלק לעומרים (משנה למלך).

תוספות אנשי שם

פ"ו א תוי"ט ד"ה **הבקר כו' ממוצא השפה.** נ"ל שכן היה המנהג שלהם שאנו רואים היום שהמדפיסים ל' ערכי לא יכולו לצטות הפ' כ"ף בגי"ת ו"מ שמייב מדם לומר בלי רבו כמ"ש הרמב"ם בעדיות פ"ק מ"ג וע"כ לומר כן דלאל"ה מ"ש הלי מתני' מדפ"ק מ"ג. ולא ניחא לי כלל בדקדוק הסוי"ט שמפרש דבדי רו"ל בסדר דקדוק המורה בהתחלפות האותיות ממוקם ג'. שדוקא כאורה שכולה שמותיו של הקב"ה י"ל כך שנחלף אות זו בזו אבל בג"ת מה להם להחליף האותיות כ"א לצמוד לשון ערומים וממ"ש הרמב"ן עלמו פסוק נשפת בהוסך ופ' לא תמעמר פה תרתה שמין החלוף לרו"ל מפני הדקדוק אלא מפני השמטת המצטע לפי המקומות כדאמרינן קורין לאלפי"ן עייע"ן ולעייע"ן אלפי"ן וה"ה בגי"ת

במקום פ' לרגלים בל' ערבי (רמ"ז). בא"ד **בב"מ במשנה בבי"ת.** אין זה מכוון בספרים שלנו שנמלא בהם ג"כ בפ"ק (ב"ד). במשנה **לעניים.** דוקא. דאילו לעשירים ולא לעניים מודו ב"ם דאילו הפקר כמפי' בירושלי ומוכרח כן מלשון המשנה דאל"כ הול"ל רבותא דאפילו לעשירים לבד הפקר. ובזה ב"ש שלא הוצרכו ב"ם לומר בפירוש כפאה כמ"ש ב"ה כשמיטה. (ש"ל). תוי"ט ד"ה **הבקר שמעינן נמי כו' לחך כו'**. לא ידעתי למה שכח רבינו הסיוע דסוף הפרק שפפק לקט לקט דדרשינן נמי מתעזוב ולעי"ב דהכא ודאי שייך שפיר מ"ש הכא ולעי"ע לעני ספ"ד דחד מהנהו מילי דרשינן מתעזוב אותם דפ' אמור ושם הוכחנו לדיתא אבל הכא ודאי מ"ש דהך דרשא נפקא מתעזוב דפ' אמור ויש להוכיח כן מל' הר"ב שכ' דכתיב בלקט ופאה לעני כו' ושם כוונתו על פ' דקדושים ההוא קאי ג"כ אפרט ועוללות ומ"ש הני תרתי דנקט הר"ב ולא הול"ל אלא או כולהו או חד מיניהו אלא דבכיון נקט הר"ב הני תרתי להודיע לכוונתו על פ' דאמור דלא מזכר אם אלא לקט ופאה והיא גופה כותא הר"ב דלא תקשי הא מצטריך תעזוב לדרשא לעיל (ש"ל): בא"ד **ועי"ל דמאותם כו' ואע"ג דלעיל דרשינן אותם שאין בהם סכנה כו'** אי להכי לכתוב תעזבם דהוה קאי אפאה אדלא נקט קאי אלקט דאין בהם סכנה ויש בשמעתא אותם נמי דקאי אמאדלא נקט וקאי לכולהו אם מלאה להפקיר הכל יהא הפקר לעני ולגר גם השדה או הקניר כולה (רמ"ז). במשנה **אינו הפקר**. ומייב בשעבר ואפילו קדם עני וכבר לא עשה ולא כלום כדמוכח פ' אלו מציאות ד' ל: (ר"ש): **עד שיופקר**. מל' זה נראה דאם הפקיר מחלה לעניים ואח"כ חזר והפקירו לעשירים מהני ב"ה אע"ג דלא הפקיר לכולם יחד אלא זא"ז (ש"ל). תוי"ט ד"ה **כשמיטה כו' אותם מיעוט וכו'**. כתב הרב הו"ע בירושל' פליגי בה ר"י ור"ל. דר"י ס"ל דשמיטה דקתני לסיומא בעלמא נקט דלא יליף ב"ה מינה אלא ממקרא דב"ם ממיעוטי' דאותם כמ"ש התי"ט. ור"ל ס"ל דכשמיטה

ג' לענייס וד' לנעל הבית °וכ"ה לים להו רומין: **ב לגפה.** פי' הר"ב גדר מבנים קדושת וכ"פ הר"ם. וכ"פ עוד הר"ב בכלאים פרק ב' ובפרק ד' דעדיות מבל במשנה ג' פ"ב דמליעה מפרש

°**בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אֵינוֹ שִׁכְחָה**ג. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, שִׁכְחָה**ד: **ב** הָעֹמֶר שֶׁהוּא סָמוּךְ **לַגָּפָה**ה **וְלַגָּדִישׁ, לַבָּקָר וְלַכֵּלִים**ו, **וּשְׁכָחוֹ, °בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים,**

ולעמירים: **ב לגפה.** גדר מבנים קדושת זו על זו בלא טיט: **ולכלים.** כלי הממריסה: **בית שמאי אומרים אינו שכחה.** פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל בעשה שהחזיק בו

ציונים

שכחה. מיי' פ"ה מהל' מת"ע הל"ז: **ב השומר.** עדיות סס מסנה ד'.

שינויי נוסחאות

ב לגפה ולגדיש נד"ם לגפא ולגדר.

תום' רעק"א

[בש"א ראה בעמ' הקודם]

[אות נט] בתוי"ט ד"ה **ואחד. וב"ה לית להו רואין.** מזה משמע דה"ה אפילו אם הוא יותר מד' קבין הוי שכחה (מדכתב) כיון דלית להו רואין. אולם הרמב"ם בפ"ה הי"ז מהמ"ע כתב דביותר מד' קבין לא הוי שכחה. וכבר תמה המ"ל בזה. והרע"ב פ"ד מ"ג דעדיות כתב ג"כ כהרמב"ם: **ב** [אות ס] **ב"ש אומרים אינו שכחה.** בר"ש הביא קושיית הירושלמי והתנן העומר שהוא סמוך לגפה שהוא חומר לעניים. ותני להו במקולי ב"ש בעדיות. וכתב הר"ש לא מצאנוה בעדיות ופלוגתא בעומר של ד' קבין שנויה שם עכ"ל. ותמהני הלא לפנינו שנויה היא בעדיות פ"ד מ"ד ואולם קשה אירושלמי אמאי לא פריך נמי מעומר של ד' קבין שהיא בעדיות במשנה הקודם למשנה דגפה. וביותר קשה דתחלה פריך הירושלמי ממשנה דהפקר לעניים ואח"כ ממשנה דגפה והשמיט בבא האמצעי דא' של ד' קבין למפרך ממנה וצ"ע.

תוספות אנשי שם

דקתני דוקא הוא דמיעט ילפי' ב"ח. וממקרא זה נמי יליף ב"ח ממיעוט דועטפתה כמ"ש התוי"ט אפכא. ועם למחוה על הר"ב דנקט תלת הר"י ותלת כלי"ל ועוד ים למחוה על התי"ט דלא הרגיש בזה ולא עוד אלא דכתב שמירת הירושלי' סתם גלי פירוש שכתוב בו השני לשיות אחרים שלא כתבם הר"ב תלת הר"י ותלת כלי"ל. ואילו לא הייתי מפרשים כמ"ש והוא מפי הר"ם מיוסד על הירושלי'. הרי לנו קושית מפורסמת דתרי טעמי נין לב"ה ל"ל כו' ע"ש שהתירץ. ומיבעית שהר"ם פי' כן הירושלי'. וכן משמע שם דל"י ור"ל פליגי דת"ל מבין ליכל התמני' מסיע ל"ל עד שיופקר אף לעשירים כשמיטה. דהפקר לאדם ולא לבהמה ליאכל ולא לעובד כוכבים לעניי אותה העיר ולא לעניי עיר אחרת [אלא דוקא אלא כלומר לבני אותה העיר. ותע"פ שלכל הפקיר נקט עניים משום דסמוכת לפי שרואה עורך עניים עשה. ר"ם] פלוגתא דל"י ור"ל. על דעתיה דר"י הפקרו הפקר אע"ג דלא דמי לשמיטה שהיא אף לבהמה. על דעתיה דר"ל אין הפקרו הפקר דבעינן דומיא דשמיטה. ולפ"ז ודאי דקשה על הר"ב. אבל בירושלי' מסיע ל"ר לא [כלו' ר' אילא ול' הירושלי' משום] בפירוש פליגין ר"י אמר הפקרו הפקר ור"ל אמר אין הפקרו הפקר ע"כ. ובדברים הללו לר' הר"ם מתפרשין כפשטן דפירוש פליגין ר"י ור"ל ומה נורך לך להוציאו מפשטן ומדיוקא. אבל הר"ב וכן הרמב"ם שממנו העתיק הר"ב ס"ל דבמתני' קאמר וכי בפירוש פליגין כו' ופליג אר' אבין. ולית ליה להמניא תלוק זה בין ר"י ור"ל דלא בפירוש פליגין ר"י הפקרו הפקר וכו' וכיון שכן טפי ניחא לן למימר דליכא בייניהו פלוגתא כלל אלא מר פריש טעמא דב"ש ומר פריש טעמא דב"ה. ואין להקשות דתרי טעמי ל"ל דהסיק אינה אלא דמיירי לדמות מצינו אבל לעולם עיקר טעמא דב"ש דילף מפתה וכ"ה מסמיטה. ודומה לדבר זה ממש מ' בריש ברכות בירושל' בפלוגתא דר' ור"י דמה מסמהות הוי לילה כ' חזקיה ור' בא אר' חמר טעמא דר' מלות לילה כו' ומבירא חמר טעמא דר"י דאם האשמורת כו' והדר קאמר מה מקיים רבי טעמיה דר"י כו' מה מקיים ר"י טעמיה דבבי כו' דוק שהוא ממש דומה בדומה לב"ד. והר"מ והר"ב פי' בהך סברא דבסכי מ"ל לתוק לר"י לומר דלסיומא בעלמא נקט כשמיטה (ש"ל). ד"ה **ואחד כו'. ל"ל רואין.** ע' תוי"ט בשם המל"מ. מ"ה לענ"ד דהר"מ ס"ל כדעת הרמב"ד בעדיות שם (ע"ש פי' בירושלמי) דטעמא דב"ש מפני שהוא מקוים בין שאר העמרים. כיון שהוא גדול כ"כ שיכול לעשות ממנו ד' עומרין ולעולם דעתו עליו מפני גדלו וא"כ בשני עומרים ובכה ד"ק שייך תשובת מכמיס וביותר מד"ק בשומר מ' יכול להיות דמודו ב"ה דהוי מקויים וכן מלמעי בשם פה"ם. ב בר"ב ד"ה **בש"א כו' פלוגתייהו כו'** פי' הרמב"ן של הר"ב הוא פי' הרמב"ם והר"מ שבתוספתא והפי' שאחר הוא פי' הר"ם והר' יהושע שם והוכח בם' מ"ם כאן. ומשמע מד' הר"ב דלפי' הם שהוא פי' הר"מ בעומר שלא החזיק בו כלל ב"ע הוי שכחה. וג' בתוספתא בדברי ר"מ מודים בשלו שהן שכחה וכ"ה ג' הר"ם ולא כג' שלפניינו שאין שכחה. ומ"ם הר"מ בפי' וז"ל וכבר בארנו בגמ' שהם לפ שאין בשלהם מן המשנה הזאת שאינו שכחה וכו'. ר"ל שלא נאלנו לומר שאינו שכחה אלא מודו ב"ה דהוי שכחה ולא נאלנו כלל כמקום העומר להוליכו כו'.

פירוש המשניות להרמב"ם

שמאי מי שהפקיר לאדם ולא לבהמה לישראל ולא לנכרים לעניי אותה העיר ולא לעניי עיר אחרת שכל זה הפקר ואינו מחוייב במעשרות. **ב גפה.** הוא שער (המגולה) [והעגולה] והוא ממלת ויגיפו הדלתות (נחמיה ז). **גדיש.** הוא ציבור העמרים. **ולכלים.** כלי חרישה. וכבר בארנו בגמרא שהם לא נחלקו כנראה מן המשנה הזאת (שאינו) [שהוא] שכחה אבל נחלקו כשיקח העומר להוליכו (במדינה) [ממקום למקום] ונתנו באחד מן המקומות הנזכרות ושכח אותו שב"ש אומרים

מלאכת שלמה

מלה וכב"ח ע"כ. וגם רד"ק ז"ל כ' בפי' הנביאים גבי מת זדוך שאמר מלאך לדוד דמרגס יומתן בקרנותך פי' פקרנותך ע"כ. **ובה"א שכחה.** אבל יתר על ד' לאפי' ב"ה מודו שאינו שכחה וכן אם היו של שני שני קבין ואחד יתר על שמנת קבין אינו שכחה. **ב לגפה.** פי' הרמב"ם ז"ל שער*) העגולה ממלת יגיפו הדלתות וכן פי' ג"כ בערוך. וכ"ע ז"ל פי' במניעה פ"ג סי' ג' פירוש אמר ע"ם. **בש"א אינו שכחה.** פלוגתייהו דב"ם וב"ה וכו' לעון ר"ע ז"ל. אמר המלקט לעון המוספתא זה כך הוא מ"ר מלעזר שאלתי את ר' יהושע על אלו שהעמרים נאלנו ב"ם וב"ה אמר לי החורה הזאת על אלו העומר הסמוך לגדיש לנקר ולכלים ושכחו. וכשבאתי ושאלתי את ר' אליעזר אמר לי מודים הם שאין שכחה ועל מה נחלקו על העומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ונתנו בבד גפה או בבד גדיש שבש"א אינו שכחה מפני שזכה בו ובה"א שכחה. וכשבאתי והלימתי את הדברים לפני ר"א בן עזריה אמר לי אלו הדברים שנאמרו למשה מסיני והרמב"ם ז"ל משמע שהפסק כפי הכרעתו של רבי"ע אבל ר"ר שמעון ז"ל פי' כפשטא דמתני' ור' יהושע היא ע"ם. וז"ל פי' הם' ר"ר שלמה שיריליי"ו ז"ל. בֶּקֶר בית שעומדים שם הבקר המוחזקת. בֶּקֶר גרסינן והוא בית בקרות בשקל שמם. ולכלים בית לכלים שבריכין לעבודת השדה ב"ם שבני המקום המסויים הוא כל מד מהני ועתיד לזכרו ולא הוי שכחה ומי שבא לבד הגת תמנן לך' בפ' כל זית כל זית ש"ל שם כגון במקומו שהוא עומד בבד הגת או בבד

מלאכת שלמה

ג. **חזקי לטעמייהו (א) לקמן מ"ה. דג' שכחה. אבל ד' אינו שכחה ואית להו הכא רואין כאילו מחלקה לד': ד.** לית להו רואין: **ה.** גדר מבנים בלי טיט. וי"ם דר"ל שהניחו במקום הגפת הלחת: **ו.** כלי מחריסה שבשדה:

ירושלמי תפארת ישראל בועז

פ"ו **(א)** בר"ש [לק' במ"ב] הבית קושית הירוש' והתנן העומר שסמוך לגפה הוא חומר לעניים. ותנא לה במקולי ב"ש בעדיות. וכ' עלה רבינו הגדול הגאון מהו' עקיבא איילנ"ש. [בפות ס'] וז"ל ואולם ק' הירוש' אמאי לא פריך נמי מעומר של ד' קבין וכו' ול"ע עכלה"ט. **נאום** תרגם דיומת. לא שמיה. כוונתי קושית רבינו חזקה היא עד מאוד. ומתן נגר ובר נגר דיפרקיני' למזק בדק הבית אצר הגדולה לרסיסים ומדיה לגזיזי' וקס והבית בצע"ג. אולם רוח בעלי הניקתני להצדיק דברי הירושלמי הקדושים. ואומר דל"מ הי' נ"ל דלהך ג'. להכי לא מייתי הירושלמי הך מתני' דמ' של ד' קבין. משום דהך מלתא דב"ם תליא בפ"ה דג' שכחה ד' אינם שכחה בירושל' הכא והתם מתמרי ב"ה לעניים וא"כ

משנה ראשונה

בש"א אינו שכחה. וה"ם אם כל העמרים של קב קב ושנים הם של שני קבין אינו שכחה לב"ם וכ"ם הוא להא מרוב העומרים יפה כאו של בעה"ב כלקמן מ"ו. וכן אם יש שם אחד של מרובה קבין וכלו שנים של קב קב ושכח כולם לב"ם כולם אינם שכחה לדיהו לסברי מרובה אינם שכחה והאיכא מרובה דעומר זה מלטרף אע"פ דבלא השלמה אין בו שכחה מ"מ עומר הוא ומלטרף. וה"ם לסברת הרמב"ם שלימה דב"ה בעומר שהוא יותר מלרובה מלטרף עם שנים קטנים שבלו והוו שלמה ואינם שכחה. כ"ז העלה הרב מלמה למלך שם. ב **לגפה.** פי' הר"ב מבנים קדושת זו ע"ג זו בלא טיט וכ"כ הר"ם. וא"כ כל הני דמשייב אינם מחוברים ובירו' אמר ברש הכא דבר תלוש בבד מחובר. ולכן נראה כפי' הרמב"ם שהוא שער המגולה מלשון יגיפו הדלתות ע"כ וכן פי' הראב"ד ז"ל דעדיות: **בש"א אינו שכחה.** פי' הראשון שכתב הר"ב דמייתי בהחזיק לכתורה הוא תמוה מידי החזיק קאמי ואם דעתו דמתני' מסורי מחסרת מי דתקן לכך כיון דלפי' השני

להוליכו לעיר ונתנו בגד הגפה או בגד הגדים וכמו סס, שבית שמאי אומרים אינו שכחה שהרי זכה בו: **ובית הלל אומרים שכחה.** והא דתנן לקמן במתניתין העומר שהחזיק בו להוליכו לעיר וכמו מודים בית הלל לבית שמאי שאינו שכחה, זהו כשלא הניחו אלא על הגפה או על הגדים. פירוש אחר, בית שמאי אומרים אינו שכחה אפילו בעומר שלא החזיק בו כלל לא הוי שכחה, דהואיל והניחו אלא דבר המסויים עמיד לזכרו, ובית הלל אומרים שכחה כל זמן שלא החזיק בו ומודים בית הלל שאם החזיק בו ואחר כך שכחו והגדים דבר שהוא מסויים ואינו ממרין שאינו שכחה.

אֵינוֹ שִׁכְחָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים,

כפירוש רש"י להתם: **ובית הלל אומרים שכחה.** וכתב הר"ב והא דתנן לקמן ומודים ב"ה לבית שמאי שאינו שכחה זהו כשלא הניחו אלא על הגפה וכו'. והן דברי הרמב"ם. °וטעמא מיהא למימר דכשלא הניחו אלא על מ' מדברים הללו אע"פ שכשהניחו אלא דבר מסויים אף על פי שהחזיק בבר להוליכו לעיר הוי שכחה. שקובעים דושכחת על ידי עצמך ולא בשיש דבר הגורם השכחה אע"י שהחזיק בו ולא הניחו אלא דבר מסויים גרם לו שכשהו וכיוצא בזה תרתה במשנה ד' במה שכחתמי שם נס"ד. ובירושלמי וקשיא לב"ש הגפה

ציונים

שכחה. מיימוני שם הל"ג.

חידושי מהרי"ח

פ"ז ב [תוי"ט ד"ה] **וב"ה אומרים כו' וכתב כו'. והן דברי הרמב"ם כו' עכ"ל.** ול"נ שספרת התוי"ט גמגום ודוחק וגם סברות הפוכות מפי' אחר דהיינו סברת הר"ש וגם מהרמב"ם בפי' אין הכרח כלל ע"ש אדרבה שהרמב"ם בחבורו כמו שמביא הר"ב לקמן בעצמו כתב הסברא איפכא כמ"ש אע"פ שהניחו סמוך לגפה וכו' הרי זה שכחה נמצא זהו רבותא מה שהניחו אצל דבר מסויים ואפ"ה שכחה ולא שזהו גורם השכחה כסברת הרב תוי"ט וגם הר"ב לא הזכיר כלל דבר מסוים רק סתם ול"נ פשוט שספרת הר"ב ממש כמו סברת הרמב"ם והוא זה בשלמא כשהחזיקו להוליכו אל העיר ושכחו שם במקומו נמצא לא בטלה חזקה שלו וזכה בו ולא הוי שכחה. אבל אם אח"כ אחר שהחזיק נתנו בצד הגפה נמצא בטלה חזקתו הראשונה כי זה שנתנו בצד הגפה מסתמא לא היה בדעתו להוליכו תיכף לעיר ולכן הוי שכחה לב"ה וזהו שדייק הרמב"ם בחבורו וז"ל אבל אם נטלן ממקום למקום פי' ממקום חזקתו והניחו במקום אחר אע"פ שהניחו כו' הוי שכחה וק"ל.

תום' רעק"א

[אות סא] בתוי"ט ד"ה **וב"ה. וטעמא איכא למימר.** והמל"מ כתב הטעם דכשנתנו אצל דבר המסויים הוי כחוזר מדעתו הראשונה וכאילו לא נטלו להוליכו לעיר אלא להניחו במקום אחר ידוע. מש"ה אם שכחו אח"כ הוי שכחה. אבל כל שלא הניחו במקום ידוע עדיין כונתו הראשונה במקומה עומדת. אלא דלפי שעה הניחו במקום אחר דאי לא לאיזה תכלית נטלה ממקום זה והניחה במקום אחר. מש"ה לא הוי שכחה.

תוספות אנשי שם

בסה"ד **ומודים ב"ה שאם החזיק בו כו'.** עי' במל"מ שתמה על פי' זה דלא שייך לומר ומודים אלא בדבר הדומה למה שנתלקו אבל הכא אין שום הדמות כלל ז"ש משום דמה שנתלקו הוא מטעם מי שהיבי גפה וגדים דבר מסויים או לפ"ש מהני דבר מסויים לשכחת העומר. אבל בהחזיק בו להוליכו לעיר טעמא הוא משום דזכה בו ולפ"ז לא שייך לומר בזה ומודים. ע"ש. תוי"ט ד"ה **ובה"א בו' וטעמא איכא למימר כו'**. ע' בתור"ע בסה המל"מ. וכטעמא דידיה משמע מדברי הר"ב והר"מ שבשנתו בשעה דב"ש לפיהו שכחה שהרי זכה בו ולפיהו להמי"ט בטעם דב"ש בבר הגורם. וע' במל"מ שם שכתב וז"ל ועדיין לפ מתקרירה דעתי בכל מ"ש לתיך יהיה ההנחה אלא מקומות אלו שבה שיהיה שכחה ע"כ.

תפארת ישראל

ב ו ע ז **ב ו ע ז**

כיון דדייקינן מהך מתני' דמ' אל ד' קנין. הא ג' לפילו מפורדין אינן שכחה לב"ה. דלב"ש הו"ל שכחה כמ"ה. להכי לא מתסב לב"ה תומר מכל לד. מדמשמע מהך מתני' לב"ה נמי קולא לבעה"ב גג' מפורדין. משמ"כ מתני' דגפה ודאי הוא תומר לב"ה לבעה"ב מכל לד. ובני הבחור המופלג החרוץ כ"ה ברוך יפתח שליט"א תי'. לפמ"ש רמל"מ פ"ה הי"ז ממ"ש. למה דקיי"ל דעומר שהוא יתר מד"ק אינו שכחה. מ"כ אם שכח ג' עומרים.

משנה ראשונה

זכור קריון ביה. וכן משמע פשטא דתלמודא אם בב"מ שאומר יודע אני בעומר זה וכמה לו שדהו. ואם יש תילוק בזה נראה שהוא מטעם אחר שאם נתכוון להוליכו לעיר הוי כמעמר למקום שהוא גמר מלאכה וכשהניחו אמ"כ בשדה וכשכחו הוי כמו ממנו ולגורן שאין לו שכחה בפ"פ לעיל. אבל נטלו ממקום למקום בשדה הרי עימר למקום שאין גמר מלאכה ויש לו אמ"כ שכחה ממנו ולגורן והייט דוקא אם מתלת נטילתו היה ליתנו בשדה במקום אחר אבל כשמתלת נטילתו היה להוליכו לעיר והניחו במקום אחר בשדה כבר מתלת העמור היה למקום גמר מלאכה ושוב אין לו שכחה ופ"כ אפילו הניחו אמ"כ בלד הגפה וגדים מאי הוי כבר עימר מתלה למקום גמר מלאכה. ועוד אמאי נימא כשהניח בלד הגפה בטלה ממשכחו ויעיילים מה דעתו אם חזר בו. **ולבן** נלע"ד להא דר"ח מוקי לפלוגתייהו הכא בהחזיק בו מתחלה אינו ענין כלל להחזיק לגמרי להתם בהחזיק בשעת עימור ולכך לכ"ע אינו שכחה. והכא בהחזיק אלא בשעת עימור לחזקה זו לאו כלום הוא והלכך הוי שכחה לב"ה. וטעמא דב"ש הכא דמיירי שנתנו אלא הגפה וגדים לפימן אלא ישכחנו בשעת עמור ליטלו ואעפ"כ שכחו וס"ל לב"ש דהוי כמו מונח בשכחתו כיון שהיה דעתו עליו קודם עמור וגם הניחו אלא דבר המסויים אלא ישכחהו מונח הוא זה ודמי כאילו הניחו בניחו קודם העמור כיון שהפרישו מן שאר העומרים אלא יהא בכלל העמור אלא ישכחהו וא"כ הוי הנחתו אלא הגפה כדאמרי בניחו ובכל מקום שהוא הרי הוא אלו ואין בית תורת שכחה. וזה אלא כדעת הר"ב והרמב"ם שהנחה בלד הגפה והגדים מאום ב"ה מני לה. דאדרבה לב"ה אלו הוי שכחה כיון שהחזיק בו קודם העימור אלא לב"ש מני לה וכדפי'. ומיהו אלא מני הכא גם ופלגא בהסיק לרפ"ו. דבהני כיון דמחובר ניהו לעולם אינה שכחה אפילו לא החזיק בו מתלה כיון שדבר מסוים הוא ואלו עתיד לזוכרו. והכא בגפה וגדים מאום שהחזיק בו מתלה והניחו אם ס"ל לב"ש כמאן דאמרי בניחו דמי. כך נ"ל לייישב קושית הר"ג בירושלמי. ומיהו מה שהקשו בירושלמי קשיא לב"ש גפה וגדים הו' וקשיא לב"ה בקר וכלים. וכן מה שאמרו מתני' לרפ"ו שעומד בלד הגת ובלד הפרלה אתיא כב"ש וכו' כמ"ש תוי"ט. הך שקלא וטריא כולה לקושית ר' יהושע חוללא וכפי' השני של הר"ב ולכך כתב הר"ש שנראה ט"ס ואיפכא מצעי ליה וכ"כ מאנה למלך. ול"ל דהיינו שהרמב"ם בחבורו פ"ה תופס ג"כ דברי ר"י אע"פ שמסקנת התוספתא וירושלמי נראה כדברי ר"ת. מאום דבכל דוכתא הלכה כר"י לגבי ר"ת וכ"ש בשקולא וטריא דירושלמי אתי אליבא דר"י. ותימה על הכ"מ שנראה שמוקי דברי הרמב"ם כמסקנת אליבא דר"ת ולית: **ובית הלל אומרים שכחה.** הך מתני' עם היות לדעיל תני להו בעדיות גבי מקולי בית שמאי ואמר בירושלמי אע"פ שאינו קל מצי לדחין שהרי הוא קל לבעה"ב ומתור לעניים. לגבי עניים נאו תומר הוא שעדיין לא זכו בו כך כתב הר"ם ומסיים ומשנתנו זו לא מצאנו בעדיות אלא מתני' להפקר לעניים וכל עומרי השדה של קב קח דקי"ל ג' אינן שכחה. עכ"פ אם מ' מהג' עומרים יתר מד' קבין. לא מצינו להדי אינך ד'. והו"ל אינך ד' שכחה. לפ"ז כ"כ בא' מ' ד"ק. לב"ש דאינן שכחה אמ"כ. ולב"ה הו"ל שכחה מצטרף. מ"כ לא מצי ירושלמי לאקשויי מינה. מדאינה קולא לב"ש מכל לד. דאיכא נמי תומר לב"ש לעניו לירוף. משמ"כ מתני' דגפה. אם היו כמה עמרים אלא גפה. אפי' בלא לירוף אינן שכחה לב"ש. מדמומחי' כולן אלא גפה. ודו"ק:

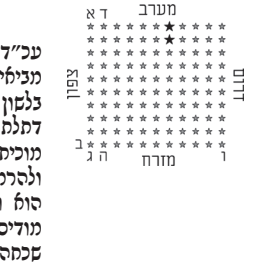
שכתה ע"כ. הרי שקברת הירושלמי דשכתה המונח מלמד דבר מסויים הוי שכתה ולא כן המונח מלמד דבר שאינו מסויים. וכתב הר"ש מתוך הקברת היה נראה מיפכח דהבר שהוא מסויים קשיא לבית הלל ממאי הוי שכתה דכיון שהוא במקום מסויים הוי כלילו לא שכחו. ודבר שאינו מסויים קשיא לב"ש ממאי לא הוי שכתה ושמא טעות סופר יש בירושלמי עכ"ל. ויש רמיזה לקברת הר"ש מרים פרק ז' לקמן אם לא נחלק בין לילן הגדל במקום מסויים למדם המניח פירות במקום מסויים. וכן נדחק הר"ש לפרש בפירוש אחר שכתב הר"ב דממתינין לקמן דוקא מליבא דרבי יהושע מהאי טעמא דלא ס"ל שיהא יותר שכתה המונח בדבר מסויים מבל למאי דכתבינן אין להטעות גירסת הירושלמי. [ושוב ראיתה לי בני החלוף מהר"ר אברהם סי' דבירושלמי עצמו פריך ממתינין דריש פ' ז' דתנן במקומו שהוא עומד בגד הגת או בגד הפרלה מתני' דב"ש ממאי לינו שכתה מ"ר יוסי ד"ה היא תמן דבר מחובר בגד דבר מחובר כרם הכא דבר תלוש בגד דבר מחובר ע"כ]. ולשון הרמב"ם פ' ה' מהלכות מ"ע המזיק בו להוליכו לעיר והניחו בשדה ושכחו לינו שכתה מבל מס נטלו ממקום למקום לאוס לגפה או לגדיש או לבקר או לכלים ושכחו הרי זה שכתה ע"כ. ומ"ש הר"ב בפירוש אחר בכל מלו דברים מס דברים מסויימים. ובירושלמי קרי לבקר ולכלים לינו מסויים. היינו כלפי גפה וגדיש: **ג ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח.** לשון הרמב"ם סדר המשנה היה רחוי להיות כך. העומר השכוח רמז שורה שכנגדו מוכיח מס שכוח הוא מס לינו שכוח ולשון הר"ש רמזי שורות לינו שכתה בין בתחלת שורה בין בסוף שורה. העומר שכנגדו מוכיח לסוף שורה

ציונים
ג העומר שהחזיק. מיי' סס הל"ג.

שינויי נוסחאות
ג **ראשי שורות** בד"ס השורות.

תוספות אנשי שם
בא"ד **מתני' דב"ש**. ל"ל ומאי מתני' דב"ש דלמאי כו'. וע' במל"מ סס שכוסים מהירושלמי הזה למיכו מזיל בשיטת ר"י דפליגי בגלי המזיק בו דב"ש ס"ל דהמאה אגל דבר המסויים גורס שלא יהא שכתה ומש"ה היה ר"ל דמתני' דהיה עומד בגד הגת אחיא כב"ש ומ"ל יוסי דפליגי ב"ה מודים בהיות אלא דמאי הכא דלא הוי דבר המסויים כיון דהוי מלוש בגד מבוכר ומ"ב ע"כ דגי' הר"ש היא גי' נכונה דלהירושלמי דמזיל בשיטת ר"י דבר מסויים גורס שלא יהיה שכתה ורק לר"ש הסברא בהיפך דדבר המסויים גורס שיהיה שכתה כיון דמודע ליה טעמא דזכה בו. בא"ד **ולשון הרמב"ם כו'**. הכ"ד והס"ל מפרשים דמ"ש נטלו ממקום למקום היינו לא המזיק בו כלל וכר"י וחזר בו מדבריו בפי' שפי' כר"ש. אבל במל"מ שם מפ' דגם בחבורו פוסק כר"ש אלא דמוסיף עיקר שיטת הירושלמי דג' בדר"ש על מה נחלקו על העומר שנטלו ומתו בגד הגפה כו' ור"ג שהחזיק בו להוליכו לעיר. ועפ"ז ג' זו לקח לו הר"מ בחבורו דרך אחר בפי' דברי ר"ש והוא שגם ר"ש מודה דגפה וגדיש לא גרע וכשהחזיק בו להוליכו לעיר אפילו כשלא הניחו בגד דבר מסויים לכ"ע לא הוי שכתה משום שזכה בו ומכ"ש כשגם הניחו בגד דבר מסויים אבל כשמונח בגד דבר מסויים לאוד ולא נטלו בידו ומתו שם או כשנטלו בידו ומתו במק"א שלא בגד דבר מסויים לכ"ע הוי שכתה דאף שנטלו בידו כיון שלא היתה

[הציור שייך ליכין]

אחר שלקחו זכה בו ואינו שכחה וב"ה אומרים שכחה. ג [**ראשי שורות** רווס אלצפוף ותיבנהא] מה שאומר **העומר שכנגדו מוכיח**. (סדר המשנה היה ראוי להיות כך) [שיעורו כך הוא] העומר השכוח ראש שורה שכנגדו

מלאכת שלמה

הפרלה לא הוי שכתה ע"כ. ג **ראשי שורות כו'**. ה"ר שמשון ז"ל פי' ראשי שורות לינם שכתה בין בתחלת שורה בין בסוף שורה לבירוש' דרש מקרא לינן משום שכתה אלא ממקום שמתחיל ואילך לאס יש אס שורה של עמרים והתחיל לעמר בעמר אני או שלישי והניח לאס השורה שהיה בדעתו ומזר ושכחו לא הוי שכתה. **העומר שכנגדו מוכיח**. פי' אלא יָבֹא ולסוף שורה אלטריך כמו שפי' ר"ע ז"ל ולזה הפי' הסכים הרמ"ך ז"ל וכתב עוד ומה שפרשתי לעי' דבתוספתא מוכיח דפליגי בעומר שהמזיק בו להוליכו לעיר והניחו בגד הגפה או בגד הגדר הן הן דברי ר"י אבל ר"י אומר דפליגי בלא המזיק בו אבל בהמזיק בו מודים והרמב"ם ז"ל

י כ י ן — תפארת ישראל — ב ו ע ז

ז. וירושלמי אמרי' דבכה"ג שמכר במשנה כ"ע לא פליגי דהוי שכתה ולא דמי להך דלקמן מ"ש בהניחו סמוך לקמה וכו' אלא פלוגתייהו בעומר שהמזיקו להוליכו לעיר. דלת"ג דמודו בה ב"ה במתני' דלקמן דאינה שכתה. ה"ט דבעינן שיהא נשכח מ"ע ולא מגד ד"ת. ומדהמזיק בו להוליכו לעיר. ממילא דעל ידי זה שכח. דסבר שכבר פינה כל העמרים מהשדה. מה שאין כן הכא שהניחו בגד דבר מסויים. אבל ת"ג שהחזיק להוליכו לעיר אעפ"כ היה לו לזכור ע"י המקום המסויים. ומדשכתה כשכתה מל"ע דמי **(ב)** [כגלפע"ד פי' הירושלמי ולרמב"ם פ"ה ממ"ע ה"ט דדוקא כשנטלו להוליכו לעיר כבר זכה בה בעה"ב. משא"כ כשהניחו אמ"כ בגד דבר מסויים. גלי דעתיה שלא היתה נטילה לשונה על מנת להוליכו לעיר] ויש מומרים לפליגי הכא בלא המזיק בו להוליכו לעיר: **ח. (ג)** ר"ל לראשי שורות. או עומר שכנגדו מוכיח. או עומר שהמזיק. לף לכולהו דמי לעומר שהניחו גבי גפה וגדיש דבר מסויים. אף"ה נחלו ג' מודו ב"ש וב"ה שאינה שכחה. ולראשי שורות ועומר שכנגדו מוכיח מפרש במ"ד: **ט.** ר"ל בהיו כאן י' על י' שורות עמרים. לאפשר למנות השורות מלפון ללרום או ממזרח למערב. ושימר שורה מנוכה ג' מלפון ללרום ושכח עומר ג' מהאמלעים. ככוכב גדול הזה [ראה ציור בשוליים] הנראה באמלע שיטה האמרכזי או העומר שנאלו למזרח. ככוכב הגדול שבשיטה האמוכה לה שאמאכה ג"כ מלפון ללרום. מוכיח עליו שאינה בגל אשוב מלאפשר לו לשוב אל העומר השכוח כשיעמר השורה היא ממזרח למערב. ולכן הו"ל כאילו לא התחיל עדיין בשיטה ההיא. ואין שכחה קודם שהתחיל לקנור. ואע"ג דאין עומר מגיע אל העומר כלקמן [מ"ש] שאני הכא. דשורה מדאה היא שלא התחיל בה עדיין:

משנה ראשונה

עכ"ד. אבל במשניות שלנו אינא נמי הך בעדיות וגם הרמב"ם והרא"ש מבינין אותה שם בפירוש. והתום' רפ"ח דכתובות בשיטו הירושלמי דלעלמא בלשון אחר מן הר"ש כאן. ג **ראשי שורות וכו'**. הר"ש מפרש דתלת מילי קתני ממתני' דראשי שורות אינם שכחה וכן העומר שכנגדו מוכיח וכן עומר שהמזיק בו ואכולהו קאי מודיס שאינו שכחה. ולהרמב"ם מבי מילי קתני דראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח מדלא הוא וה"ק דראשי שורות רואין בעומר שכנגדו אי הוי שכחה. ולפ"ז מודיס לן אלא אלא מעומר שהמזיק בו לאוד וכן משמע לשון שאינו שכחה ולא תני שאינם. ומיהו קשה דה"ל למיתני עומר שהמזיק למודיס בריבוי אחד בעומר בפרט פלוגתייהו לומר דבהא מודו ואפילו מפסיק במלתא אחריתא. וגם להר"ש קשה לשון מודיס לגבי דראשי שורות ועומר שכנגדו מוכיח דלא שייך מודיס אלא בענין זה שנחלקו בהד לד מודיס אבל דבר שאינו ענין למחלוקתם לא שייך בית לשון מודיס. ואפילו לעומר שהמזיק לא שייך מודיס להר"ש מפרש כפי' הבי דמתני' לעילא דלא אירי בהא בהמזיק מה ענין זה לזה. והרמב"ד מפרש דראשי שורות ושכנגדו מוכיח מדלא הוא אבל מפרש בע"א כמו שנכתוב לקמן. **העומר שהחזיק בו**. דמשהמזיק זכה בו ומו לא מהני שכחה דשכוח מעיקרו בעינן כדלמר פ"ק דב"מ דף י"ח. רש"י בתמ' קוטה מ"ה. וכתבנו מזה לעיל.